

VM lausuntopalvelu
valtiovarainministeriö@vm.fi

22.4.2021

VN/6802/2020

Tehyn lausunto valtiovarainministeriön arviomuistiosta digitaalisen henkilöllisyyden kehittämiseksi

Tehy ry lausuu valtiovarainministeriön arviomuistiosta digitaalisen henkilöllisyyden kehittämiseksi. Tavoitteena on luoda kaikille Suomessa väestötietojärjestelmään kirjatuille henkilöille digitaalinen identiteetti ja sen osoittava digitaalinen todiste; tuottaa digitaalinen lompakko, jolla tietoja voidaan välittää digitaalisiin palveluihin; tuottaa mobiilihenkilökortti; tallentaa ja välittää eri viranomaisten myöntämää varmennettua tietoa digitaaliseen lompakkoon. Lausuntomme kohdistuu muistiossa kuvattuihin toimenpide-ehdotuksiin sekä niiden oikeudelliseen arvioon.

Kommentit arviomuistiossa esitetystä tulevaisuuden visiosta

Mielestämme on kannatettavaa, että mobiilihenkilökorttia voitaisiin tulevaisuudessa hyödyntää sekä käyntiasioinnissa, että sähköisissä asiointipalveluissa henkilökortin rinnalla. Kuten muistiossa todetaan lähtökohtaisesti tietojen osoittamisen analogian tulisi pohjautua nykyiseen kansalaisvarmenteen mukaiseen tiedonluovutukseen sekä käyntiasioinnissa osoitettavaan henkilöllisyyden todentamiseen henkilökortin avulla.

On hyvä, että välitettäessä henkilötietoja yksityiselle sektorille, jatkotarkastelussa selvitetään tiedonhallintaprosessit laajemmin.

Edelleen on huomioitava, että valtion takaama digitaalinen todiste tarjotaan myös ns. vaihtoehtoisena välineenä (esim. USB-tikku) niille, joilla ei ole mahdollisuutta tai halua käyttää älypuhelinia. Tämä edistää yhdenvertaisia mahdollisuuksia asioida sähköisesti viranomaisissa tai yksityisten palveluntarjoajien palveluissa.

Kommentit arviomuistiossa esitettyyn toiminnalliseen ratkaisuun

On kannatettavaa, että digitaalinen identiteetti vastaisi luonteeltaan passin tai henkilökortin käyttöä virallisena henkilöllisyyttä osoittavana asiakirjana. Analyysiä on kuitenkin jatkettava hankkeen aikana suhteessa ratkaisujen tarkentuviin yksityiskohtiin.

Valtion tuottaman ydinidentiteetin ja sen osoittavan digitaalisen todisteen voi jatkossa saada myös henkilö, jolla ei ole mahdollisuutta saada suomalaista passia tai henkilökorttia. Tällöin ratkaisu on käytössä sähköisessä asiointissa myös esimerkiksi ulkomaalaisilla, jotka ovat tulossa Suomeen opiskelemaan tai asioivat suomalaisissa asiointipalveluissa työnsä johdosta. Siten ulkomaalaisten henkilöiden olisi nykyistä helpompi asioida viranomaisten kanssa. Tämä tavoite on tärkeä sosiaali- ja terveysalan liikkuvuuden turvaamiseksi ja sujuvoittamiseksi, koska henkilöstöpula tulevaisuudessa pahenee nykyarvioiden mukaan.

On hyvä, että digitaalinen henkilöllisyys mahdollistaa sen, että henkilön hallinta omista tiedoistaan lisääntyy, koska viranomaisen vahvistama tieto voidaan jakaa asiointipalvelulle vain henkilön itsensä suostumuksella. Olennaista on, että henkilö voi jakaa lompakon kautta tietoa riippumatta siitä, mihin rekisteriin henkilöön liitetty tieto on alun perin tallennettu. Asiointipalveluiden kehittäminen ja datan hyödyntäminen taas helpottuvat, koska henkilöön liitettyjä tietoja ei tarvitse hakea erilaisista rekistereistä integroitumalla moneen eri tiedon lähteeseen (rekisteriin tai asiakastietokantaan).

Kommentit arviomuistion sisältämästä oikeudellisesta arviosta

Mielestämme on ensiarvoisen tärkeää, että palveluita suunniteltaessa ja käyttöön otettaessa tulisi varmistaa palveluiden soveltuvuus vanhuksille.

Arviomuistiossa todetaan, että lakia säädettäessä olisi tarkasti arvioitava vaikuttaako hanke syrjinnän vaarassa olevien ryhmien oikeuksiin, velvollisuuksiin tai asemaan ja huomioitava viranomaisen velvollisuus toiminnassaan edistää yhdenvertaisuuden toteutumista. Edellä mainittu on mielestämme puollettavaa.

On keskeistä, että yhdenvertaisuuslaki sisältää myös erityisen säännöksen vammaisten ihmisten yhdenvertaisuuden edellyttämistä kohtuullisista mukautuksista. Viranomaisen sekä tavaroiden tai palvelujen tarjoajan on tehtävä asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa asioida viranomaisissa sekä saada koulutusta, työtä ja yleisesti tarjolla olevia tavaroita ja palveluita samoin kuin suoriutua työtehtävistä ja edetä työuralla. Olennaista on, että palvelut tulevat mukautuksilla vammaisten ihmisten saataville. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvokysymykset on huomioitava kehitettäessä digitaalista henkilöllisyyttä sekä identiteettiratkaisuun liittyvää tunnistusvälinettä.

Yhtenä kokonaisuutena digitaalisen henkilöllisyyden hallinnassa on arvioitava myös niitä luonnollisia henkilöitä, jotka työntekijän ominaisuudessa tunnistautuvat organisaation puolesta sähköisiin asiointipalveluihin. Kun henkilö toimii yrityksen tai yhteisön palvelussa tai sen lukuun, on hän aina tietyssä roolissa, jonka perusteella hänellä on käyttövaltuus asiointiin. Käyttöoikeus määritellään esimerkiksi tietojärjestelmiin, josta henkilön oikeus asiointiin voidaan tarkistaa. Mikäli työnantaja ei tarjoa esimerkiksi organisaatiokorttia työntekijöiden tunnistamiseksi, tulee työntekijöiden käyttää omia henkilökohtaisia pankkitunnuksiaan taikka mobiilivarmennetta tunnistautuessaan organisaation puolesta sähköisiin palveluihin. Käytännössä henkilön edustaessa organisaatiota, ei hän voi kieltäytyä tunnistautumasta omilla henkilökohtaisilla tunnistusvälineillään, mikäli hän haluaa tosiasiallisesti hoitaa työtehtäviään. Toisaalta tulee huomioda, että jos tunnistusväline, jota työntekijä on pakotettu käyttämään ja aiheuttaa kustannuksia työntekijälle, työnantajan tulisi osallistua tunnistusvälineen kustannuksiin ja mahdollistaa tunnistusvälineen hankkiminen työajalla.

On kannatettavaa, että väärinkäytösten ja tietovuotojen ehkäisemiseksi viranomainen voi vaatia sähköistä tunnistamista esimerkiksi silloin, kun käyttäjä pääsee palvelussa katsomaan omia tietojaan taikka valtuutuksen perusteella edustamansa henkilön tietoja. Vahvaa sähköistä tunnistamista olisi kuitenkin käytettävä erityisesti palveluissa, joissa käyttäjä pääsee näkemään tai käsittelemään terveydentilaansa koskevia tietoja, muita erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, sosiaalihuollon asiakkuutta koskevia tietoja, oppilashuoltoon liittyviä tietoja sekä liike- ja ammattisalaisuuksia. (HE 60/2018 vp) Erityislait saattavat myös yleisesti edellyttää, että henkilöllisyys voidaan luotettavasti todistaa. Erityisesti terveydenhuoltoon liittyvässä sähköisessä asiointissa saatetaan lain tasolla edellyttää nimenomaisesti tunnistuslain mukaista vahvaa sähköistä tunnistamista.

Muistiossa todetaan, että asiakasta ei myöskään muulla tavalla saisi vaatia toimittamaan vastaavaa tietoa. Tarkoituksena on varmistaa, ettei jo kerran asiakkaalta saatua tai muutoin viranomaisen rekisteröimää tietoa kysyttäisi uudestaan hallinnon asiakkaalta, mikä on mielestämme kannatettavaa.

Helsinki 22.4.2021

Millariikka Rytkönen
puheenjohtaja
Tehy ry

Lisätietoja: Kirsi Coco, koulutuspoliittinen asiantuntija, Tehy ry, kirsi.coco@tehy.fi, p. +358408215057

